

Nr B 17

Bevillningutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar före större helger.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: B 66 av herr *Bengtson m. fl.* och II: B 62 av herr *Nelander m. fl.*, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om tillägg till rusdrycksförsäljningsförordningens § 16 av innebörd, att utminuteri ej må äga rum de två närmaste dagarna före varje större helg, d. v. s. julafton och dagen före julafton, dagen före långfredagen (skärtorsdagen), påskafton, pingstafton och dagen före pingstafton samt midsommarafton och dagen före midsommarafton samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den härför erforderliga lagtexten».

Till stöd för det i motionerna framförda yrkandet har motionärerna åberopat vad som anfördes i motionen II: 90 till årets förra riksdag, till vilken motion utskottet får hänvisa.

Enligt 16 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 må utminuteri äga rum å söckendagar från klockan 9 till klockan 18 eller å dag före sön- och helgdag till klockan 16.

I proposition nr 151 till 1954 års riksdag, som innehöll förslag till den ovan angivna bestämmelsen, anförde föredragande departementschefen i anslutning härtill bl. a. följande.

Utminuteritiderna har utan tvivel viss betydelse ur nykterhetssynpunkt. Denna betydelse får dock icke överdrivas. Det torde med fog kunna göras gällande, att den i nykterhetskänseende mindre skötsamma delen av kunderna alltid kommer att ha tid att passa butikernas expeditionstider. Inskränkningarna går främst ut över den i nykterhetskänseende oförvitliga delen av kundkretsen, som ju utgör det stora flertalet. De nuvarande tiderna är så lagda, att utminuteringsbutikerna stänges, innan den dagliga arbetstiden för stora delar av allmänheten är slut. Att bortovaro från arbetet föranledes av rusdrycksinköp är icke någon tilltalande konsekvens av nykterhetspolitiskt motiverade inskränkningar.

Med hänsyn härtill vill jag i enlighet med kommittén förorda en viss utsträckning av affärstiderna. De av kommittén föreslagna tiderna är enligt min mening väl avvägda. Försäljningsorganet bör givetvis, om de lokala förhållandena ger anledning därtill, kunna inskränka tiderna. Härvid bör emellertid tillses att man icke utan synnerligen starka skäl betager kunderna möjlighet att göra inköp efter arbetstidens slut. Som regel bör därför butikerna hålla öppet till klockan 18 åtminstone någon eller några dagar i veckan.

Samma yrkande som i förevarande motioner framställdes även vid 1958 års A-riksdag i de likalydande motionerna I: 93 och II: 90. Därvid framhöll motionärerna, att försäljningen av alkoholdrycker visade en stark tendens till stegring i samband med större helger. Ökningen var speciellt märkbar i fråga om utminuterungen. Antalet fylleriförseelser steg också vid dessa tillfällen. Även om det delvis var frågan om ökad försäljning till sådana alkoholkonsumenter, som gjorde större inköp enbart i samband med helger men dessemellan hade en låg alkoholkonsumtion, var det självklart att kategorien alkoholmissbrukare svarade för en stor del av ökningen. Deras redan förut alltför höga konsumtion tenderade att stegras. Det var utan tvekan synnerligen önskvärt, om åtgärder kunde vidtagas som skulle försvåra tillgången på rusdrycker för alkoholmissbrukarna. Närmast till hands låg att föranstalta om stängning av systembutikerna ett par dagar före en helg. Detta skulle innebära att missbrukarna, vilka så gott som uteslutande brukade göra sina inköp av rusdrycker för omedelbar konsumtion, tvingades till minskad konsumtion under själva helgdagarna.

Bevillningsutskottet, som avstyrkte bifall till motionerna i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 26, anförde därvid bl. a. följande.

Beträffande butikstiderna stadgas i 16 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att utminutering må äga rum å söckendagar från kl. 9 till kl. 18. På dag före sön- eller helgdag må utminutering dock ej fortgå längre än till kl. 16. Några bestämmelser om att butikerna skall hållas stängda viss eller vissa söckendagar finns ej. De butikstider som föreskrives i förordningen är i och för sig endast maximitider men hör enligt motiven till lagstiftningen vara de normala. Nya systemaktiebolaget kan emellertid, när skäl därför finnes, tillämpa kortare tider eller stängning en hel söckendag. I enlighet med uttalanden i motiven till bestämmelserna har bolaget brukat eftersträva att följa de å resp. orter tillämpade allmänna butikstiderna. Butikerna hållas vidare stängda påsk-, pingst-, midsommar-, jul- och nyårsaftnar.

Enligt 56 § rusdrycksförsäljningsförordningen gäller bl. a. att länsstyrelse ävensom polismyndighet — för visst tillfälle, då så anses erforderligt för ordningens upprätthållande — äger förbjuda detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva inskränkningar däri.

Utskottet vill inledningsvis uttala sin fulla anslutning till syftet med de nämnda motionerna. De påfrestningar, för vilka alkoholmissbrukarnas familjer även i vanliga fall ofta är utsatta, kommer av lätt insedda skäl att kännas tyngre då missbruket sker under de större helgerna. Problemet är visserligen bara en del av den större frågan hur man skall komma till rätta med alkoholmissbruket, men detta bör i och för sig ej hindra genomförandet av åtgärder av mer begränsad räckvidd.

Emellertid måste utskottet av flera skäl ställa sig tveksamt inför den i motionerna föreslagna lagstiftningsåtgärden.

Till en början vill utskottet framhålla, att den nya lagstiftningens syfte på längre sikt är att främja en utveckling mot minskning av konsumtionen och missbruk av alkohol. Huvudvikten har därvid lagts på positiva åtgärder såsom upplysning, undervisning, ungdomssociala åtgärder samt en förbättrad vård av alkoholskadade. Lagstiftningen om försäljning av alkoholkhaltiga drycker har utformats med sikte på att den på bästa sätt skall stödja dessa

åtgärder. Härvid har man ansett att en lagstiftning, som ger ökad frihet åt den enskilde och på honom lägger ett ökat mått av personligt ansvar, är den lämpligaste för att nå detta syfte.

I enlighet härmed har försäljningslagstiftningen tilldelats en mera blygsam uppgift än tidigare. Den är inte längre avsedd att ge den huvudsakliga lösningen av nykterhetsfrågan. Dess uppgift är i stället att utgöra ett stöd för de positiva åtgärder på vilka tyngdpunkten i den nya nykterhetspolitiken vilar. För att på bästa sätt fylla denna uppgift bör den, enligt vad som uttryckligen framhölls under förarbetena till lagstiftningen, vara jämförelsevis fri, och försäljningsrestriktionerna bör vara klart motiverade och lätta att tillämpa.

I detta sammanhang bör även erinras om det ovan återgivna uttalandet av departementschefen i proposition nr 151 till 1954 års riksdag, vari framhölls att utminuterings-tiderna utan tvivel hade viss betydelse ur nykterhetssynpunkt, men att denna betydelse dock inte fick överdrivas. Det torde med fog kunna göras gällande, att den i nykterhetshänseende mindre skötsamma delen av kunderna alltid skulle komma att ha tid att passa expeditionstider och inskränkningarna främst gå ut över den i nykterhetshänseende oförvittliga delen av kundkretsen.

I viss mån är syftet med motionerna redan tillgodosett genom att systembutikerna hålles stängda påsk-, pingst-, midsommar-, jul- och nyårsaftnar.

En stängning av Nya systemaktiebolagets butiker ytterligare en dag före de större helgerna skulle måhända medföra någon minskning av alkoholkonsumtionen totalt sett. Emellertid finns det såvitt utskottet kunnat bedöma all anledning antaga att de verkliga missbrukarnas spritkonsumtion skulle nedgå i förhållandevis ringa utsträckning. En mycket stor del av dem torde på andra vägar skaffa sig tillgång till rusdrycker. Det kan därvid befaras att spritförsäljningen via langare skulle tillta betydligt. Vidare torde man kunna räkna med att en stor del av de mindre skötsamma skulle i ökad omfattning besöka restaurangerna under helgerna för att täcka sitt spritbehov. Det är därför osannolikt att något väsentligt vinnes med den ifrågasatta stängningen. Åtgärden skulle enligt utskottets uppfattning i huvudsak komma att rikta sig mot de skötsamma alkoholförbrukarna.

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att sedan någon tid tillbaka viss försöksverksamhet i fråga om systembutikernas öppethållande bedrivs av Nya systemaktiebolaget. Försöken har upplagts så, att systembutikerna på vissa orter tillämpar andra tider än normalt. Någon tid efter det försöken påbörjats sökte 1956 års rusdrycksförsäljningsutredning genom förfrågningar på olika håll få material för en bedömning av verkningarna av de ändrade butikstiderna. Utredningen fann emellertid att tiden dittills varit för kort för att ge underlag för några egentliga slutsatser. Utredningen ansåg sig emellertid kunna konstatera, att mera framträdande nykterhetspolitiska vinster inte torde vara att vänta av förkortade butikstider. Enligt vissa uppgifter hade iakttagits en ökad langning på vissa provorter. Dessa uppgifter kunde, framhöll utredningen, tyda på att de inskränkta butikstiderna i någon mån hindrat missbrukare från legala spritinköp, men de gav också en antydning om avigsidan av sådana åtgärder. Något förslag i ämnet ansåg utredningen sig ej böra framlägga. En åtgärd, som av de dittillsvarande erfarenheterna att döma eventuellt syntes kunna ge något resultat, var att tillämpa en tidigare stängningstid på den eller de dagar, då veckoavlösningen i allmänhet utbetalas på respektive orter.

Efter det utredningen framlagt sitt betänkande har försöksverksamheten

fortsatt. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger emellertid ännu inte resultat, som kan ge säkert underlag för ett bedömande av om inskränkningar i butikernas öppethållande kan ha egentligt värde från nykterhetssynpunkt.

Enligt utskottets mening bör man avvakta ytterligare erfarenheter av den pågående försöksverksamheten, innan man vidtar så genomgripande inskränkningar som de i motionerna ifrågasatta. Utskottet finner sig således böra avstyrka bifall till motionerna I: 93 och II: 90.

Utskottet har från Nya systemaktiebolaget erhållit vissa uppgifter rörande bolagets värdemässiga försäljning i utminuterungen under dels veckan den 11—16 november 1957, dels de sex närmaste före påsken och julen 1957 inträffande försäljningsdagarna och dels motsvarande tidrymd närmast före påsken och midsommaren 1958. Härav må redovisas följande uppgifter avseende hela riket.

	1 000 kr %	1 000 kr %	1 000 kr %	1 000 kr %	1 000 kr %	1 000 kr %	1 000 kr %						
Veckan 11—16 nov. 1957	måndag 2 219	tisdag 9,7	onsdag 2 288	10,0	torsdag 2 592	11,3	fredag 3 179	13,8	lördag 5 177	22,5	hela perio- den	22 977	
Sex försäljnings- dagar före pås- ken 1957	fredag 12/4 5 150	9,5	lördag 13/4 7 999	14,8	måndag 15/4 5 260	9,7	tisdag 16/4 7 718	14,2	onsdag 17/4 13 942	25,7	torsdag 18/4 14 185	26,1	54 254
Sex försäljnings- dagar före julen 1957.....	tisdag 17/12 7 504	9,8	onsdag 18/12 9 072	11,8	torsdag 19/12 10 899	14,2	fredag 20/12 14 280	18,7	lördag 21/12 14 218	18,6	måndag 23/12 20 555	26,9	76 528
Sex försäljnings- dagar före pås- ken 1958	fredag 28/3 5 127	10,1	lördag 29/3 7 861	15,4	måndag 31/3 4 660	9,2	tisdag 1/4 6 930	13,6	onsdag 2/4 13 066	25,7	torsdag 3/4 13 254	26,0	50 898
Sex försäljnings- dagar före mid- sommars 1958 ..	fredag 13/6 5,227	10,7	lördag 14/6 6 076	12,5	måndag 16/6 4 262	8,8	tisdag 17/6 5 626	11,6	onsdag 18/6 9 835	20,2	torsdag 19/6 17 573	36,2	48 599

Utskottet

I de förevarande motionerna upptas frågan om förbud mot försäljning av rusdrycker vissa dagar före större helger, vilken fråga riksdagen så sent som i våras hade att ta ställning till i anledning av då väckta motioner. Av skäl som redovisades i bevillningsutskottets belänkande nr 26 vid A-riksdagen lämnade riksdagen de då väckta motionerna utan åtgärd. I de förevarande motionerna har några nya argument inte framförts.

Inledningsvis vill utskottet erinra om att rusdrycksförsäljningsförordningen inte innehåller några bestämmelser om att butikerna skall hållas stängda viss eller vissa söckendagar. De butikstider som föreskrives i förordningen är i och för sig endast maximitider men bör enligt motiven till lagstiftningen vara de normala. Nya systemaktiebolaget kan emellertid, när skäl därför finnes, tillämpa kortare tider eller stängning en hel söckendag. I enlighet med uttalanden i motiven har bolaget eftersträvat att följa de å resp. orter tillämpade allmänna butikstiderna. Butikerna hålles stängda påsk-, pingst-, midsommar-, jul- och nyårsaftnar.

Ett av de skäl, som utskottet åberopade till stöd för sin ståndpunkt, var att man borde avvakta ytterligare erfarenheter av den försöksverksamhet rörande utminuteringsbutikernas öppethållande, som bedrevs av Nya systemaktiebolaget, innan mer genomgripande inskränkningar i utminuteringsstiderna vidtogs. Enligt vad utskottet erfarit har denna försöksverksamhet ännu inte helt slutförts. Det slutgiltiga resultatet av försöken kan emellertid beräknas bli redovisat i början av år 1959. Det är enligt utskottets mening önskvärt att de samlade erfarenheterna av denna försöksverksamhet föreligger, innan man överväger att ändra de år 1954 antagna reglerna för utminuteringsringen.

Utan att därav några slutsatser bör dras rörande förändringar i alkoholmissbrukarnas spritkonsumtion vill utskottet i detta sammanhang framhålla, att den totala spritdrycksförsäljningen under det första halvåret av år 1958 visat en i och för sig glädjande tillbakagång. För första gången sedan motbokssystemet slopades har den lägre konsumtionsnivå som rådde under motsvarande tid år 1955 uppnåtts. Vidare har under samma tid av år 1958 antalet begångna fylleriförseelser visat en fortsatt minskning, ehuru de alltjämt är ungefär dubbelt så många som under motsvarande tid år 1955.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: B 66 av herr Bengtson
m. fl. och II: B 62 av herr Nelander m. fl. om förbud mot utminuteringsring av rusdrycker vissa dagar före större helger måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 6 november 1958

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjö Dahl, Hagberg, Eriksson, Spetz, Snygg, Erik Jansson, Söderquist, Wolgast*, Hellebladh och Alvar Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Nilsson i Svalöv*, Allard, Magnusson i Borås, Gustafson i Göteborg, Wiklund*, Larsson i Luttra*, Stenberg*, Forsberg och Carlsson i Västerås.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.